

102278

Nordlandsposten, Bodø

fredag 5.6.97

«Oppgjøret» med Knut Hamsun

Opprinnelig var det nok påtalemyndighetens hensikt å reise tiltale mot Hamsun for overtredelse av strl. s. paragrafer 86 og 98. Men ved riksadvokatens beslutning 18/2-46 ble slik påtale unnlatt. I stedet tok Erstatningsdirektoratet den 16/5-46 ut stevning med krav om inndragning av praktisk talt hele Hamsuns formue.

Da saken den 19/12-47 ble pådømt ved Sand herredsrett fastslo retten enstemmig: «Det er visstnok på det rene at Hamsun aldri har sendt noen søknad om opptagelse i NS.

.. Heller ikke har han betalt kontingent». Videre fastslo herredsretten: «Medlemsbok kan han ikke sees å ha blitt tildelt, i hvert fall har han ikke selv fått noen sådan i hende». Om dommen på dette punkt beretter Robert Ferguson i sin store Hamsun-biografi side 420: «Dommeren frikjente Hamsun på alle punkter, etter som han fant at hans medlemskap i NS ikke var bevist». De to legdommere - rettens flertall - anså imidlertid at Hamsun var registrert som medlem fra januar 1942.

Da saken ble behandlet av Høyesterett 23/6-48, var domstolen enig med herredsrettens flertall. Men Høyesterett kommer med en eiendommelig innrømmelse: «Visstnok er det så at Hamsun, etter hva det synes på det rene, ikke har søkt partiet om å bli medlem og at det i det hele ikke er klarlagt hvordan han er kommet med i NS. «Høyesterett dømte Hamsun til å betale en erstatning, ut fra prinsippet om kollektivt ansvar på kr 325.000,- til Erstatningsdirektoratet + renter og saksomkostninger. Ut fra de beregninger som den gang forelå ser det ut til at Hamsun fikk beholde rundt 60.000,- av sin før dommen store formue.

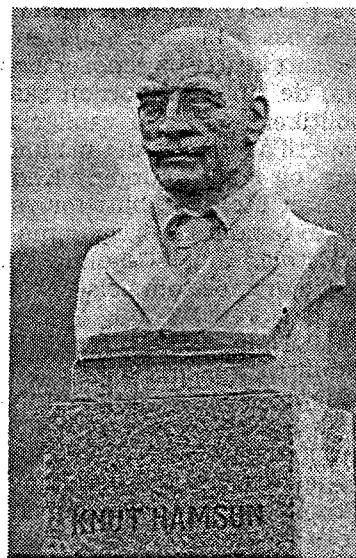
Det vil selvsagt være umulig

å rekapitulere hele saken, men et punkt bør kommenteres. Det gjelder Hamsuns angivelige propagandareise til Tyskland i juni 1943. Lørdag f.m. 26/6 hadde Hamsun en samtale med Hitler på Obersalzberg. Både Hitlers sekretær Christa Schroeder og andre som satt i et tilstøtende rom og hørte Knut Hamsuns høyrystede anklage mot rikskommissar Terboven, ble forskrekket. «Vi tåler ikke hans skrekke regime lenger» skrek Hamsun med gråt i stemmen.

Nå, Terboven fikk ikke Hamsun bort, men opplyser «Der Spiegel» for 4/2-91: «Fra da av forekom ikke skyting av gisler i Norge». Hamsun hadde altså oppnådd noe. I herredsrettsdommen innrømmes det også: «Hamsun har i stor utstrekning søkt å utnytte sin posisjon hos tyskerne til å oppnå løslatelse og benådning for politiske fanger. Han har sendt tallrike slike søknader, tildels direkte til Hitler».

Som nevnt i innledningen var «erstatningssaken» reist av Erstatningsdirektoratet. Her må det påpekes at en komite nedsatt av eksilregjeringen i London uttalte 5/11-44: «Komiteen har i sin innstilling tatt avstand fra å opprette et erstatningsdirektorat, som den fant grunnlovsstridig». (Min uth.) Om kollektivt ansvar for NS-medlemmer uttaler professor Frede Castberg i «Juridiske stridsspørsmål» side 60: «Etter min mening kan man ikke si at det bestod et slikt direkte årsaksforhold mellom partimedlemskapet og den samlede skade for landet, at erstatningsansvar ville ha foreligget».

I en bokanmeldelse 26/5-56 skrev C.J. Hambro at behandlingen av Hamsun: «Med en følelse av nasjonal beskjæmmelse tenker man på hans sis-

Urettferdig. Knut Hamsun på sin sokkel. Etter krigen fikk han en urettferdig behandling, mener innsenderen.

te år, hvorledes han ble plyndret, anbragt på gamlehjem, innlagt til observasjon, hvis groteske dokumenter vil gi to ellers uberømmelige fagmenn et langt liv i litteraturhistorien». Hambro var kjent for å ha sans for ords valør.

John Sand

ucl.

Washington, 28. juni.

Norge søkte amerikansk støtte i mars 1940 som følge av britiske krenkelser av norsk territorialfarvann, men fikk ingen bistand, fremgår det av en dokumentsamling på 800 sider som det amerikanske utenriksdepartement offentliggjorde søndag kveld.

(Sakset fra Aftenposten for 25 år siden)

28-6-1959